

Quo vadis, politiko v oblasti závislostí?

Citace | FIDESOVÁ, H. Quo vadis, politiko v oblasti závislostí? *Adiktol. prevent. léčeb. praxi*. 2022; 5(4), 197.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dovolte mi ohlédnout se za některými důležitými událostmi v oblasti politiky závislostí, které se odehrály v uplynulém roce 2022, a zamyslet se nad tím, co nás čeká na tomto poli v nadcházejícím roce 2023.

V prvé řadě nelze opominout předsednictví České republiky v radě EU v období od 1. července do 31. prosince 2022 a jeho úspěch v oblasti závislostí. Českému předsednictví se na prosincovém zasedání Rady podařilo schválit důležitý dokument na nejvyšší úrovni Rady Evropské unie, konkrétně „Závěry Rady o přístupu založeném na lidských právech v politikách v oblasti drog“ (1). Dokument není právně závazný, vysílá však politický signál ohledně směřování moderní evropské politiky v oblasti závislostí. Nelze opomenout ani mezinárodní přesah dokumentu, který jasně hovoří o problematice přístupu k závislosti v kontextu lidských práv a humánního přístupu.

Dokument, čítající 9 stran včetně úvodní, poměrně zevrubně shrnuje základní principy a dokumenty, z nichž evropská politika v oblasti závislostí vychází a formuluje 13 „výzev“ pro budoucí přístup evropských politik, od podpory evidence-based přístupu, přes dodržování zásad lidských práv, zohledňování specifických potřeb dětí a mladých lidí, žen a osob v marginalizovaném a zranitelném postavení, snižování stigmatizace a diskriminace uživatelů návykových látek až po hodnocení politik v oblasti drog právě s přihlédnutím k otázce lidských práv.

Dokument kromě jiného v bodě 2 „vyzývá členské státy EU, aby dále podporovaly politiky v oblasti drog, které dodržují zásady lidských práv, řeší diskriminaci a snižují stigmatizaci osob, které drogy užívají, s cílem zajistit dobrovolný přístup ke službám včetně prevence, fakticky podložených programů stavěných na životních dovednostech, zmírňování rizik a nepříznivých důsledků, včasné detekce a intervence, poradenství, léčbě, rehabilitace, opětovného začlenění do společnosti a rekonvalescence osob, které drogy užívají, jakož i léčby komorbidit souvisejících s užíváním drog.“

Nemohu nezmínit bod 5, který mě s ohledem na mé působení v oblasti právní pomoci uživatelům návykových látek zvláště zaujal, a to pobídku členským státům, aby „...osobám v systému trestního soudnictví včetně těch, na něž se vztahují alternativy k donucovacím sankcím, zajistily dobrovolný přístup k fakticky podloženým drogovým službám, které budou nediskriminační, genderově a věkově přiměřené a budou vycházet z potřeb těchto osob a z jejich informovaného souhlasu...“.

Nezbývá než doufat, že se podaří přijaté principy udržovat, rozvíjet a kultivovat v praxi tam, kde už je uplatňujeme, a postupně prosazovat tam, kde se to ještě nepovedlo.

S českým předsednictvím souviselo také jednání národních protidrogových koordinátorů EU, které se uskutečnilo začátkem září 2022 v Praze. Ústředním tématem byla dekriminlizace a destigmatizaci uživatelů nelegálních látek včetně zajištění dostupné zdravotní péče. Podstatná část diskuse byla věnována aktuálnímu tématu změny politiky v oblasti nakládání s konopím, konkrétně úvahám o změně přístupu od dosavadní restriktive k regulovanému trhu s konopím (2). Ostatně na konceptu regulovaného trhu s konopím v ČR Odbor protidrogové politiky Úřadu vlády ČR intenzivně pracuje a v průběhu roku 2023 budou návrhy projednávány a upravovány v návaznosti na výsledky odborných diskusí v rámci pracovních skupin, ustavených k jednotlivým podtématům (např. mezinárodní právo a legislativa, prevence a veřejné zdraví). Neméně významnou je též diskuse nad dekriminlizací české politiky v oblasti závislostí, např. pokud se jedná o úvahy nad zrušením či sjednocením výkladu ke skutkové podstatě trestního činu šíření toxikomanie. Ten umožňuje dosti kreativní podražení různých jednání souvisejících s návykovými látkami pod režim trestního práva, aniž by (budoucí) pachatel utrpěl právní jistotu, že se nelegálního jednání dopouští, event. aniž by pracovník v adiktologických službách, sleduje cíl snižování rizik ve vztahu k užívání návykových látek, pracoval v jistotě, že jeho jednání je nejen „zdraví i společnosti libé“, ale též státní mocí aprobované (3). Tím se zvolna dostávám k dalšímu neméně významnému tématu, k němuž se nepochybně v roce 2023 budeme vracet, a to je další směřování adiktologických služeb, ať už prostřednictvím dílčích legislativních změn dotčených právních norem či snad samostatné adiktologické legislativy – ale to si necháme na jindy.

Nechť nás zdravý rozum provází po celý rok 2023!

V Praze dne 29. prosince 2022

Hana Fidesová

vedoucí redaktorka Adiktologie v preventivní a léčebné praxi

ZDROJE

1. Závěr Rady o přístupu založeném na lidských právech v politikách v oblasti drog. In: Brusel: Rada EU: Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 2022, ST-15818-2022-INIT.
2. Praha hostí národní protidrogové koordinátory EU. Téma je konopí. In: Vláda České republiky [online]. 2022, 7.9.2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/avizo-tk-v-ramci-setkani-narodnich-protidrogovych-koordinatoru-v-praze--zari-2022-198711/>
3. Pracovní skupina Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí Adiktologické fórum: Zápis z jednání 30. listopadu 2022 [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/vybory/adiktologicke-forum-114171/>